

SIAURIAIŠKI ATŠIVERIMAI

Krašto kultūros, istorijos laikraštis

1999 m. kovas Nr. 2

1990-ųjų kovo 11-ąją prasidėjo Lietuvos Valstybės Prisikėlimo Pavasaris...

Tą dieną Lietuvos Nepriklausomos Valstybės Atstatymo Akta pasirašė septyni mūsų kraštiečiai: Zenonas Juknevičius, Antanas Karoblis, Romualdas Ozolas, Eugenijus Petrovas, Rasa Rastauskienė, Kazys Saja ir Povilas Varanauskas.

Kazys SAJA

TEŠIME DARBĄ

Šiais žodžiais 1990 m. kovo 11 d. V.Landsbergis pradėjo naują mūsų atkurtos nepriklausomos valstybės istorijos puslapį.

- Gerbiami deputatai, Lietuva jau laisva. Dvasioje, teisėje laisva, - pasakė Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas, kai buvo paskelbti vardinio balsavimo rezultatai. - Galėtume sušukti: Latvija bus laisva!.. (Deputatai skanduoja tuos žodžius.) Dabar - Estija bus laisva ... Ir visos kitos, kurios dar nelaisvos. (Plojimai.) Tešime darbą...

Tą vakarą mes buvom ryžtingi ir garbingi. Nors ir nebūdami tikri dėl savo ateities, drąsinom abejojančius ar sakančius, kad Lietuvai vis dėlto reiktų pasilikti Sovietų Sąjungos sudėtyje. Mes jutome įprasminto gyvenimo džiaugsmą. Visos lietuvių patriotų kančios dabar tapo įprasmintos.

Mums teko laimė ar nelaimė gyventi lemtingam istorijos šimtmety, kai vyko beveik nesiliaujanti kova už mūsų valstybės ir tautos išlikimą. Nesistebėkim, kad ne vienas pasijuto pavargęs.

Gal dėl to net po devynerių nepriklausomybės metų mūsų valstybė, lyg per anksti (ar per vėlai) parskridusi gervė susigūžusi stovi ant vienos kojos, dairosi - aplinkui sėlna įžūlios lapės, sklendo vanagai, piktais balsais ant medžių kranksi įkyrios varnos: duok! duok! duok!

Iš kokių aruodų juos visus pasotinti? Iš kokios akvaros pasemti tų gėrybių, jeigu mes patys jų nesukrovėm? Iš kokio dangaus išprašyti mums bebalnių telsybės sargų, jeigu patys glostysim petį būsimajam vagliui, sukčiui ir plėšikui? Jeigu slėpsime jų piktadarybes?..

Ne, ne vien iš praeities mes privalome semtis stiprybės. Apsidairę rasim nepalūžusių lietuvių ir dabar. Padėkime jiems, neleiskime jų sugniuždyti! Padėkime Lietuvai! Padėkime sau. Teškime darbą...

Vido DULKĖS nuotrauka

2-3 p.- Knygnešių takais	4 p. - Virginijus Gasiliūnas apie Broniaus Krivicko kūrybą	5 p. - Pasikalbėjimas su kraštotyrininku, mokytoju Juozu Velžiu	6-7 p. - Rašytojo Mykolo Karčiausko jubiliejui	8-9 p. - Dr. Stasio A.Bačkio archyvas	10 p. - Menininkas Arūnas Grušas	11 p. - Prof. Vyto A. Tamošiūno nauja knyga	12 p.- sukaktys
--------------------------------	---	--	--	--	---	---	--------------------

Mūsų Šiaurės kaimynai - biržiečiai prasmingai pradėjo Broniaus Krivicko metus - vasario 20 d. Biržuose, Saulės gimnazijoje vyko konferencija jo gyvenimui ir kūrybai prisiminti ir... išlikti. Išlikti, nes Bronius Krivickas privalo sugrįžti į moksleivijos gyvenimą. Biržų krašto moksleiviai jau pateikė pirmuosius savo darbus Broniaus Krivicko literatūrinės premijos konkursui. Konferencijos metu tie darbai ir buvo apibendrinti, įvertinti premijomis. Kalbėta apie būtinybę įsteigti Broniaus Krivicko fondą. Lieka šviesi viltis, kad ir mūsų rajono mokyklos paseks biržiečių pėdomis...

O mes savo mėnraštyje tęsiame Broniaus Krivicko, kuriam skirtą Vyčio Kryžių vasario 16-ąją Prezidentas Valdas Adamkus įteikė seseriai Veronikai, prisiminimą. Spausdiname kraštiečio literatūrologo, Broniaus Krivicko kūrybos tyrinėtojo Virginijaus Gasiliūno rašinį.

Virginijus Gasiliūnas

PRASMĖS IEŠKOJIMŲ ATSPINDŽIAI BRONIAUS KRIVICKO KŪRYBOJE

Tai, kas šiame rašiny bus pasakyta, - tik pastebėjimai: tiesiog pamąstymai tam tikra tema.

Pirmas pastebėjimas. Taip, Bronius Krivickas - prozininkas, kritikas, poetas, vertėjas, publicistas - žuvo pokario partizaninės kovos sukuriuose, bet jo nuopelnai - ne tik koviniai. Tikrai buvo narsesnių vyrų ir moterų: jie kovojo ginklu. Jo nuopelnai - žodiniai. Bronius Krivickas laisvės kovai suteikė balsą. Menišiausią ir įtaigiausią. Jis įvardijo tos kovos ir didybę, ir tragizmą. Kovojuosiu didybę ir tragizmą. Šia prasme būtų galima jį lyginti su Algimantu Mackumi, suteikusių balsą egzilio augintiniams. Net įžvelgti pasaulėjautos, nulėmtos egzistencinės situacijos, paralelių: žvilgsnis - išdidus, neprisidengiant akių nuo mirties; žmogus, suvokęs, kad nebeteri ką prarasti, ima iš tikrųjų būti - laisvas.

Antras pastebėjimas. Žmogaus "fizinis" likimas toli gražu ne visada sutampa su "dvasiniu" likimu (jei pastarąjį žmogus turi). Dažniau nesutampa. Todėl kalbant apie Broniaus Krivicko poeziją, kurią jis pradėjo kurti išėjęs į mišką, negana turėti omeny tik partizaninę kovų atmosferą. Krivickas į bunkerį, vaizdžiai tariant, nenukrito iš dangaus. Tai pirmosios kartos, gimusios ir augusios nepriklausomoje Lietuvoje valstybėje, žmogus. XX amžiaus žmogus. Lietuvių poezijos istorijoje jį vadinama žemininkų karta. Šios kartos rimti egzistenciniai ir estetiniai ieškojimai prasidėjo apie 1939-uosius, jiems studijuojant Vytauto Didžiojo universitete. Jų, tų ieškojimų pradžia sutampa su antrosios XX amžiuje Europos katastrofos - karo pradžia, su nepriklausomos Lietuvos valstybės katastrofos pradžia. Juos veikė visame žemyne tyranti įtampa, apmąstoma

Juozo Girniaus, Antano Maceinos (vyresnių už juos) studijose. Kaip kūrėjai, jie ieškojo savojo kelio. Permaštydami egzistencializmo įžvalgas, ieškodami tikėjimo pasaulyje, kuriame svarbiausia tapo išgyventi. Šie ieškojimai ryškiausiai atsispindėjo Vytauto Mačernio, Henriko Nagio, mums kol kas mažai žinomo Leono Švedo, Pranės Aukštikalnytės, Mamerto Indriliūno, Broniaus Krivicko ir kitų kūriniuose, raštuose maždaug 1939-1944 metais. Jie visi būtų galėję kaip savus išarti Vytauto Mačernio žodžius: "Neatimki, Dieve, iš manęs klydimo teisės". Tai buvo ieškanti ir nebijanti nerasti kūryba. Savojo kelio ir savojo balso ieškojimas nebijant pasiklysti ir nusivilti. Svarbiausias tikslas - kuo tikriau išreikšti save. Tokia meno paskirtis. Tai buvo maištas. Bet maištas ne prieš raišką, ne literatūrinis, o egzistencinis maištas prieš pasaulį. Beje, iš Broniaus Krivicko eilėraščių galima išskaityti visą to maišto istoriją. Tarkim, įžangos vietoj:

*Kai pradėjo skriet ties begalybe
Bundančios minties jauni sparnai,
Aš ėmiau skausmingai ir liūdnai
Žvelgt į savo būti siaurarbę,*

*Amžinaj Visatoj tokią menką,
Drebančią prie nebūties angos,
Jog svarsčiau: gal baigt ja, jei jėgos
Man jos ribai peržengt neužtenka?*

*Ir iš keršto sviedęs išsaukinių
Tam, kurs nulėmė žmogaus likimą,
Liūdnas aš rymojau po skliautu.*

*Saulė, žvaigždės, muzika ir gelės
Vien tik skausmą ir aštrumą kelė
Nelaimingai sergančiam maištui.*

(NB: sonetai - ne maišto atspindžiai, o jo apmąstymas: "persirgus"). Kur ir kokia prasmė skleidėsi maištaujančiajam? Jos nėra kasdienybė,

gyvenime. Gyvenimas savaime neturi prasmės. Ji gimsta tik pajutus nebūties šešėlių ribinėje situacijoje. Gražu tik tai, ko tuoj nebus, ką bemat pasiglemš nebūtis. Taip trumpai būtų galima nusakyti Broniaus Krivicko ieškojimų laikotarpio (kuriam priklauso ir 1945 - 1947 metais rašyti eilėraščiai) vertybes.

Lūžis įvyko 1948 - 1949 -aisiais. Tą vertybių perkainojimą, man regis, lėmė trys susitikimai - išgydė. Viens su kitu susiję susitikimai: su tikrąja meile (meile žmogaus, o ne myruolio veido), su Dievu ir su Johannu Wolfgangu Goethe.

Pirmieji du susitikimai ir jų dovanos dvasiai - prasmės žmogaus gyvenimui (kuriančiam, o ne besirengiančiam mirti) suteikiančios dovanos - ryškiai atsispindi kaip tik tuo laiku raštuose sonetuose. "Laukiau tos, kuri mane lydėtų / Skaudų kelią, kol pradės iš lėto / Ieškantiems tiesos švytėti aušra. / Žadanti mum spindulį Dievybės". Meilė, vedanti pas Dievą. Meilė, apšviečianti tamsą, atšildanti širdį susitikti su Juo; per žmogaus meilę; suvokti Dievo meilę. Kaip abipusį jausmą - palaimą. Ir susitaikyti su savimi.

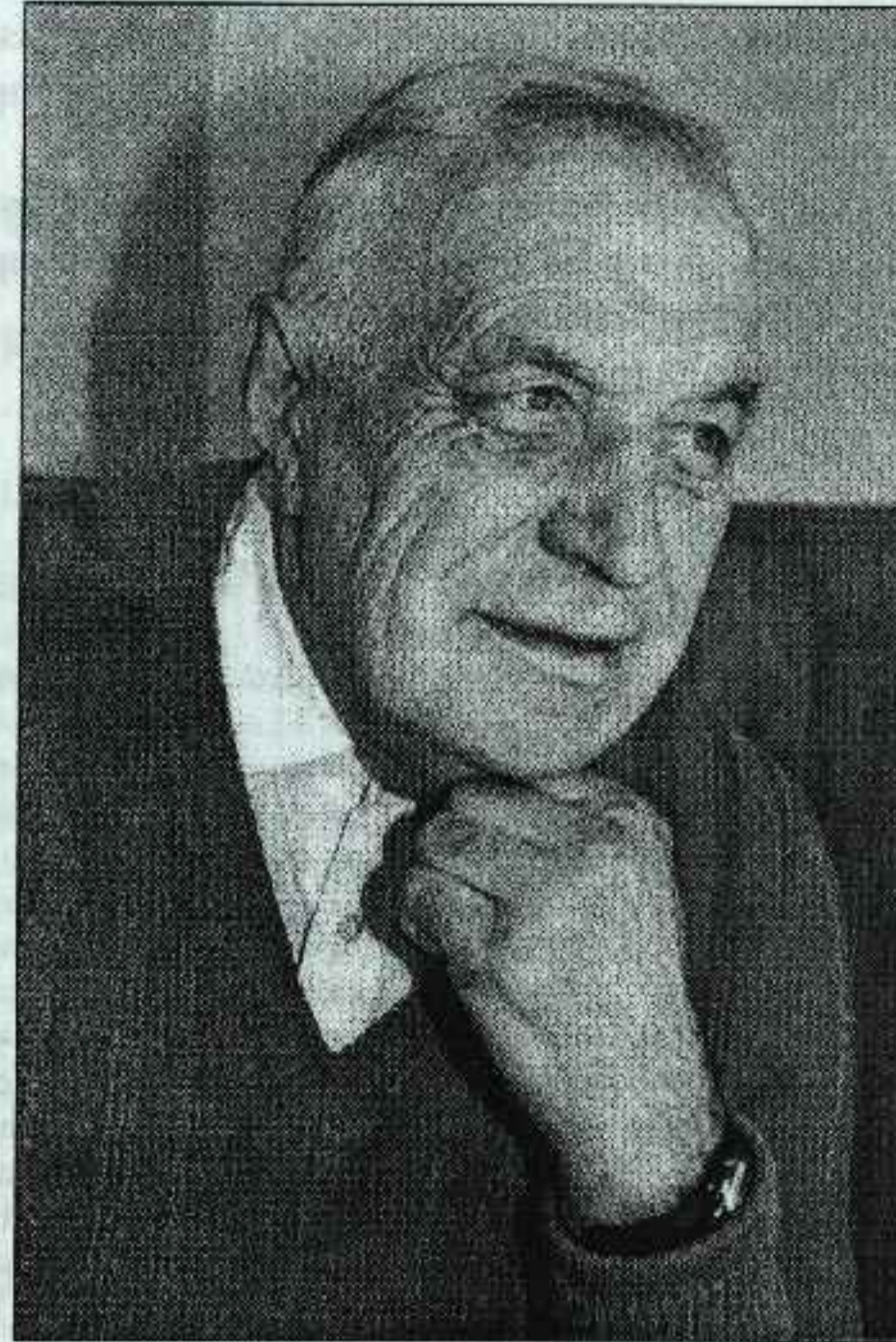
Keletas žodžių apie trečiąjį susitikimą - su Goethe. Ieškojimų metu šios kartos kūrėjus traukė Nietzsche, Rilke, Baudelaire as, Stefanas George ir kiti - ieškantieji, tragiškai didingieji.

Apie 1948 -uosius, regis, niekas nebuvo paskelbęs Goethės vertimų konkurso, jokia leidykla Broniui Krivickui nebuvo užsakiusi išversti Goethės. O jis vertė - "užmūrytas" malkomis ar šieno presle. Vadinas, jautė vidinį poreikį. Tokiu atveju vertimai iš dalies prilygsta tikrajai kūrybai. Išties būtų prasminga lyginti Krivicko poezijos žanrinę raišką (baladė, aforizmas ir kt.) su Goethės žanrais ir pan. Kas traukė prie šio dviem šimtmečiais nutolusio kūrėjo Bronių Krivicką? Drįstu spėti: plačiai suprantama klasika - harmonija, pusiausvyra, džiaugsmas. (Žmonių dvasiniai susitikimai ne mažiau mįslingi už fizinius).

Pasitelkę analogiją, pirmąjį, maistingąjį, Broniaus Krivicko kūrybos laikotarpį galėtume pavadinti audros ir veržimosi, o antrąjį - klasikos laikotarpiu. Arba: prometėjiškuoju ir faustiškuoju. 1948 - 1951 metų kūriniuose svarbiau tampa gilinimasis į žmogaus prigimtį, pamatinių dalykų apmąstymai. Nebe deklaracija, o refleksija. Laisvės, aukos ir panašių dalykų apmąstymai. Žmogaus vertę lemia tesėjimas, ėjimas iki galo nepaisant kliūčių, kad "ribą pilnaties" pasiektum išdidus.

Post scriptum. Gal kas šiuose pamąstymuose pasigęs "partizaniškumo". Man regis, svarbiau suvokti žmogų ir kūrėją. Nes laisvė yra dėl žmogaus, o ne atvirksčiai.

IŠTIKIMYBĖ SAVAJAM KRAŠTUI

Kai susimąstai, kurgi glūdi šiandieninio puikaus Pasvalio krašto muziejaus ištakos, kas gi buvo tas gerasis mūsų krašto globėjas, nykiais sovietmečio laikais rinkęs, kaupęs, saugojęs pracicities turtą, mintis visuomet sustoja prie mokytojo, istoriko, kraštotyryninko Pasvalio krašto garbės piliečio Juozo Velžio. Nepaprasto kuklumo, inteligencijos, giliai supratusio istorijos išsaugojimo būtinybę, žmogaus. Jo asmenybės išskirtinumas - sugebėjimas visą save atiduoti Pasvalio kraštui ir kartu sugebėjimas likti šešėlyje. Gal todėl jo darbai yra lyg ir užmaršty... O prisiminti juos šiandien privalo kiekvienam, tad kalbamės su mieluoju mokytoju (vadinam jį mokytoju didžiąja - meilės gimtajam kraštui mokytojo prasme) apie tai, kas pastūmėjo eiti jį didžioju kraštotyryninko keliu ir koks tas ėjimas buvo...

"Šiaurietiški atsivėrimai": Jau prieš keletą metų Lietuvos literatūros ir tautosakos institute ieškodami dainos "Užaugau Pasvaly" tekstų, tarp rankraščių pastebėjome ir gimnazisto pasvaliečio Juozo Velžio užrašytų dainų tekstus. Kas Jus paskatino šiam darbui?

Juozas Velžys: Besimokant Pasvalio P.Vileišio aukštesniojoje komercijos mokykloje, 4-5 klasėje lietuvių kalbos mokytojas Vladas Kulbokas skatino mokinių domėjimąsi praeitimi, ragino Pasvalyje ir jo apylinkėse rinkti tautosaką (ypač iš senų žmonių), įvairius senovinius daiktus. Užrašė dainas, pasakojimus, papročius, gimnazistai juos atiduodavo mokytojui, o įvairūs buitiniai reikmenys buvo eksponuojami V.Kulboko įkurtame mokyklos muziejuje.

"Š.A." O kur dabar tie eksponatai?

J.V. Tarybiniais metais jie dingo.

"Š.A." Kokia buvo Jūsų tolesnė kraštotyros veikla?

J.V. Dirbau Pasvalio vakarinės mokyklos mokytoju ir turėjau kraštotyros būrelį. Su mokiniais rinkome medžiagą rajone, lankėmės įvairiose rajono vietose, padėjo ir kitos mokyklos. 1965 m. gavome 2 kambarius eksponatams tuometiniuose pionierių namuose. Dirbau ir šiame visuomeniniame muziejuje. Turėjome sukaupę apie 800 eksponatų: etnografijos, istorijos, dailės. Renkant eksponatus daug nuveikė Antanas Stapulionis. Uždarius muziejų, dalį eksponatų perėmė Ateizmo muziejus, kitus depozito teisėmis - Biržų muziejus.

"Š.A." O uždarius muziejų ir toliau darbotvėse kraštotyros baruose?

J.V. Taip, rinkau istorinę medžiagą apie nepriklausomos Lietuvos laikotarpį, ypač nuotraukas. Dalį jų atidaviau naujam muziejui.

"Š.A." O kuo dabar domitės?

J.V. Dabar rezistentais, knygnešiais.

"Š.A. Ko norėtumėte palinkėti kraštotyryninkams?

J.V. Muziejui linkiu sėkmės toliau gausinant eksponatus, o mokykloms - būtinai turėti kraštotyros būrelius. Tegu jie renka eksponatus mūsų muziejui. Tegu visų svarbiausias tikslas būna išsaugoti krašto kultūrinės vertybes.

"Š.A." Ačiū už pokalbį.

Šiaurietiški atsivėrimai.

*Regis, mado man pratek, kad abiejų vienas,
kad ir tūli jo ušgavau maitoj mėsos,
kad ir vėję šilpomis, kas ir laisvė man,
Tyl augti, kad aš jį skaud, tegu man man.*

*Ki mikilo šėdė ugi, šon rėdė mikant,
Regis, tad mės jai skaud mėsos skaut,
To aplėta telėdama ont tūliu mėsos,
Stos tyri diondama dionit tū,
Kusėmyta to dūdama ty, žemėpūta,
Šiu kartai to aplėta, šūdyt au kėpūta.*

*Paslaunavo, Konstanija Būtyte,
šimni Pasvaly rėdė,
Pasvali man ir tūpatis
valėdama, šimni
ug dionit iš tūti,
kūdama jėmė Pasvali
m. u. t. pūdama vėdėjė*

*Uždavė jėmė Učėjė,
g dionit mėsos
Pūd. k. Mokyklė,
Pasvaly
1935. P. 21*

Faksimilė iš Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto rankraštyno.

Vido DULČĖS
nuotrauka

(Fragmentas)

Koks didelis, gražiai nuspalvintas pasaulis atsiveria nuo slenksčio, nuo dar aukštesnės vietos - vieškelio: palieknės, prie jų sutūpusios sodybos, lyg ratu apstojusios, Aukštuolių aukštuoliais uosiais pasigarsinančios, šilo pušys lik Varžų... Kokios ten pušys! Žemė pušėta, pušiarastis. O kokia paslaptinga net ir dabar dar mistiška vieta su gailiais, vaivoriais, mėlynėm, kačiuogėm, šundriaka, viksele svyruo kle, spanguolėm, briedžių takais, čigonduo be...

Ko tik nėra šitame mažame šilo lopinėlyje, takoskyroje tarp Žvirgždės ir Varžų kaimų! Vešli gyvybė ir skaudžių prisiminimų praraja, nenusakomo grožio žolynai ir akivarai: seniai išdžiūvę, kaulėlius išbaltingę, legendas sukūrę ir į mįsles, priežodžius išėję.

Matė, o kaip nematė! Uždega šakalį - iš pušies kūno raudona dvasia išeina. Neik į šilą, laumė pagaus, pečiašluoste pavirsi... O kaip gryčioj pakvimpa, kai suvilgyta pečiašluoste iš pušaškių duonkepę pašluoja? Žmonės taip susigyvenę su pušimi, kad ji ir debesį su griausmais nusuks į šalį ir grįžti gydyt ar kirmėlėm nuo kopūstų nuvaryt tinka. O kaip vaizdžiai plaukai pušyne padrikę! Ir tas nepaprastas pušų žydėjimas! Mockūno pavasarinis medus, tėvo auginama dvišakė pušis svirčiai, netoliese ir permetė auga, o kaip be kartelės kibirui... Ir svirties kėlimas. Kaip varpo kėlimas. Dainoj išdainuotas, mįslėmis menamas: aukšta pana, ilga kasa, šikinė indubus?

Grįžtu prie vieškelio - Tribulauskynėn, prie žvyruobių kurių nėra jau. Davė kaimui vardą, saugojo jį, godojo, žiemą vasarą šaltinėlio akimi

Seniai išėjęs iš gimtosios Žvirgždės, bet tebeesąs joje, tebeesąs visoj Šiaurės Lietuvoj savo knygomis, darbais, savo neramia giluminių ieškojimų perpildyta dvasia. Toksai mūsų kraštietis poetas Mykolas Karčiauskas, kovo 15 dieną švenčiantis gražią sukaktį - 60-ąjį gimtadienį. Visų pasvaliečių vardu sveikiname gerbiamąjį jubiliatą.

Geriausiai apie žmogų - kūrėją byloja jo paties kūrybos žodis. Skiriame šio numerio "Tėviškės" lapą poeto Mykolo Karčiausko naujausiajai kūrybai.

KAIP AUKSAS PER UGNĮ IŠĖJĘS

saugojo, meldė stiprybės ir gyvybės. O karklai karklai, tikras žvirblių rojus: visi šneka, nei viens nesiklauso.

Kiek tik užmatydavau, vis laukai, pakluonių galūksnės, liepos su ablinga, ažuolai, tartum išsivaikščioję po apylinkes, beržų gojeliai ar alksninėliai lyg paskrudinti, tartum pjūklas dantim į dangų atverstas.

Taip metų metais, nuo ryto praaušrėlių ligi priežlėjos, kol žiburiai sumirguliuoja, medžių kalnai sutavaruoja, čjo laikas, laikas kaip kankorėžiai šilelio eglų viršūnėse, gražiai paaukuoti ar sninga, ar lyja, giedra ar speigas nakčia rieškučiom žarijų paberia, ar taurinas viens kitam, ar klausos vargonų be mišų išsitempęs kaip kariamas šuo.

Kiek ir kaip čia, po šituo dangumi, protėvių mūsų gyventa? Visus čia vargas poterėlių išmokė, vaikai viens kitą iš vargo vilko: taip ir gyveno vargdyti, žargdyti, tartum auksas per ugnį išėjęs.

O pavasariai, pavasariai!.. plačiu ruožu, tarsitais lanku, kaimą apeidavo pro nematomas užtvaras prasilaužęs vanduo. Visom palieknėm valnavojasi įsivalinėjęs, vien vandenojai, nuo visų atskirti vieškeliu vandravojam, ties Grybauskyne per slėnelį kokį lentgalį persimetę šokinėjam. Visos pievos apsemtos, vanduo iš padugnėlių drumščiasi.

Kaip gera nors mintyse lapą atversti - prisiminti, prašnekti apie gimtą kaimą, seną simbolių salovartę, gamtovaizdį, kupiną istorijos...

Dabar nėra to gamtovaizdžio, ant Visų šventų vantų rišt išėjo... Net žvyruobes išarė. Paliko tik Žvirgždę.

Naršau po apgyvendintų vietų sąrašus amžiaus pradžioje, nebeatpažįstu

savo buvusio valsčiaus - Krinčino, savo parapijos. Kur tos 32 apgyventos vietos: miesteliai, bažnytkaimiai, dvarai, kaimai, viensėdžiai, malūnai... Žvirgždė prie žvyruobių, Aukštuoliai, Berklainiai, Doniliškis, Leliškiai, Žadėkiai, Petriškiai, Sketeliai, Valakai, Varžai. Viskas sava, kraštovaizdis kaip istorija, buvusių laikų prisiminimai. Yra dar kažkur ne viena Žvirgždė, Žvirgždėlės vienkiemis, Žvirgždėnai ir Žvirgždaičiai, Žvirgždės viensėdis - Rucko dvaras Papilio valsčiuje, Vilkijos ir Pašušvio viensėdis, teka upelė Žvirgždė Rudnikų girioje, o gal jau ir nėra, išrėžė namus ir upelius iš gimtųjų vietų...

Bet yra Žvirgždė, kurioj gimiau. Jau ne ta, bet dar yra buvęs mano žalias kalnas, urvas žalias, mano kryžkelė, gyvenimo faktų ir patirties pilkapis: čia gyveno Varžinskai, Barysai, Macijauskai, Saračinskai, Sėlintai, Samulėnai, Sirbikės, Tribulauskai...

Vanduo dar negrįžo į savo gelmenis, bet šiek tiek atsiraukė, pempės jau ant kalnelių, vieversiai gieda, šile strikinėja šilagaidžiai, prasimerkia žibuoklės, ir auksu nušvinta visi pabalai link Valakų, Armonų, Karoblių, Aukštuolių, Žitvevičynės, Pakaušinės, visa Stankevičynė kaip gėlių daržely pasodinta. Visa aplinkuma kaip auksas per ugnį išėjęs. Šitai žydėjo purienos. Dabar žydi tik prisiminimai...

Prisiminti galima tik tai, ką svajoji pamatyti, visą gyvenimą svajoji, ką nori atrasti. Ir tik save. Save, kai išsivaikščiojo pavasariniai žydėjimai, išsinaikino vardai, išsivalinėja atmintis, širdį virpina scenos fotografijos... Kiekvienas medis savam miškui ošia...

Mykolas Karčiauskas
Iš knygos, kuri dar nebaigta -
"Kibirkštėlė pelenuos užkopta".

Debesų išdanotas dangus daugmenuos

Romualdui Paškevičiui

1.

*O žibučių, purienų tylą
iš akių ar tos žemės sunkių gelmenų
prasiskleidę atolaikos...*

*Visa gimsta tenai, kur tamsa,
kurioje net subesti akių negali.
Vasarėlės atodairoj*

*taip graudu be tavęs ir tavęs,
visada išsiilgusio. Aukštis širdies
jau balsu nenusakomas.*

*Kaip žodžius išbuktėti galiu?
Debesų išdanotas dangus daugmenuos
Su alyvžalėm dakanom...*

*Saulės šventkelis Tatuoj tyliai ertės,
atminties evanelijoj skleisis prasmė
gelmenų sužydėjimo,*

*vis ilgėsiuos žibučių, purienų tylių
praaušrėlių toj klasėj, kurioj mes vieni,
tik su žodžių artėjimu.*

2.

*Per lakštingalų pūgą skubi
Skėrių lieptais. Ką liepti, priliepti geidi
žiūrėjęs panuovartas*

*Lėveny, pamatuos, rentinius?..
O žibutės pro smiegą liepsnoja šiltai,
tavaruoja panuovalis.*

*Jau arti, taip arti,
negali atliktai, jau kasdien atsargyn,
tartum rankose patena.*

*Atežys atmalus.
Saulė blieskiasi vis gailingiau.
Kas paamžino atmena?*

3.

*Akmenėja širdis
Varinėja patyčias. O tau - anei ai.
Apvažu. Tik šviesuojanti*

*garso, žodžio gėlmė
kaip klevų rudeninė liepsna
pasvaliais dievuliuojasi.*

*Kur žiūri, ką matai
už langų, akyse, toj tolybėj gilioj?..
Vis šypsaisi svajodamas,*

*ašarota žeme,
debesų išdanotu dangum daugmenuos
širdimi nudainuodamas.*

4.

*O meni, kaip namuos
guodė žabų spragsėjimas linksmas, sotus
vienumoj, vakarėjančioj*

*gryčios dvasių šviesoj...
Viskas liejos blakytai austuos audeklus,
lyg žodžius tarinėjančius.*

*Net išeit negali
nutaisytom žolynais margais patakėm
pro dujojančius ažuolus.*

*Atitaisomuos dar
tuos keliuos išmatuos apdienojus
švebeldžioja takažolės...*

Giesmė Viešmeniui

*Padainuokit, mano graudžios ašaros,
Tegu skamba kaip Viešmens giesmė!..
Išsilieja siausdami pavasariai,
Meldžiasi prie kryžiaus giminė.*

*Nuo bažnyčios vieškeliu praitgusiu,
Nuo kapelių sutemų laiku
Grįžta motina su savo ilgesiu,
Užstalėn nesurenka vaikų.*

*Vai žydėk, sausa, atsikartojusi,
Diemedėle laukiančiuos namuos,
Obelys laukėja atitolusios
Nuo žmonių ir gryčių šilumos.*

*Už akių užbėgti nebegalim jau,
Ima beršti sausžiedė gėlė,
Iš nepaimtos, iš nepadalijtos
Grįžta bepročiuodama vėlė.*

*O dainuoja mano graudžios ašaros,
Skamba, skamba Viešmeniui giesmė...
Išsilieja siausdami pavasariai,
Meldžiasi prie kryžiaus giminė.*

*Jau aparė senąjį kelią Krinčinan.
Stebiuosi ir lankstais einu.
Tiek visko čia matęs, girdejęs, pažinęs
Jaučiuos - lyg svetur gyvenu.*

*Nėra jau, nėra jau... Koks medis panoja,
Upelė vos vos dar gyva.
Ten paukštis sukumpęs vargingai plasnoja
Ties mano vaikystės kalva.*

*Ir sukasi dienos kaip senas krijelis
Jau neatpažintos languos.
Išvargęs dainas Alešiuo gojelis
Retėja - lyg skirstos danguos*

*O aš vis ilgiuosi to potvynių siausmo,
Purienų pievelėj drėgnoj...
Jau išarė kelią ir taką lig skausmo
Skambioj mano brolių dainoj.*

Iš ką tik pasirodžiusios knygos "GRĮŽKELĖS"

GRĮŽIMAI TĖVIŠKĖN

Dr. Stasio Antano Bačkio archyvo lapus vartant

Nuotraukoje: dr. S.A. Bačkis Lietuvos pasiuntinybėje Vašingtone 1979 m.

Pažymėjimo, liudijančio Telsės daktaro laipsnio suteikimą, faksimilė.

(Tęsinys, pradžia Nr. 1)

Dr. S.A. Bačkį pagrįstai galime pavadinti mokslo žmogumi. Atskirą archyvo dalį sudaro jo paskaitų, skaitytų Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos (LKMA) Suvažiavimuose, tekstai. Mokslinės veiklos pradžia žymi 1936 m. LKMA II Suvažiavime skaityta paskaita "Pijaus XI socialinės idėjos", išspausdinta "Suvažiavimo Darbuose". Kitos trys paskaitos, išleistos atskirais atspaudais, priklauso jau išeivijos laikotarpiui. LKMA IV Suvažiavime (pirmajame išeivijoje), vykusiame 1957 m. Romoje, didelio dėmesio sulaukė paskaita "Katalikų bažnyčios doktrina apie tautų apsisprendimo teisę". Kaip priesakas lietuviui katalikui nuskamba jos baigiamoji mintis: "... katalikai turi pareigą ir prievolę susirūpinti, kad Bažnyčios doktrina apie tautų apsisprendimo teisę būtų tinkamai pažinta ir siekiama įgyvendinti. Šiuo klausimu lietuviai katalikai turi domėtis ir ji sekti tarptautiniame gyvenime, nes lietuviai tauta laukia iš laisvėje esančių lietuvių paramos, pagalbos ir kovos už Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę..."

Antroji paskaita išeivijoje tema "Sovietų Sąjungos laikysena nacijų, tautybių bei Lietuvos atžvilgiu" buvo

skaityta LKMA VIII Suvažiavime (1970 m., Torontas). Dr. S.A. Bačkis žinomas ir kaip mokslininkas, tyrinėjęs Akademijos istoriją. Tą liudija 1982 m. Floridoje įvykusiame LKMA XIX Suvažiavimo baigiamajame posėdyje skaityta paskaita "Akademijos 60 metų sukaktis". "LKM Akademijos sukaktis mus įpareigoja ryžtis dirbti ateityje. Reikia visuomet pastangų ir drąsos, tik tada teįvyksta stebuklai, dideli atsiekimai" - tokiaame padrašinančiame žodyje jau slėpėjo Akademijos tąsa šiandieninėje Lietuvoje.

Reikšminga dr. S.A. Bačkio studija "Socialinis krikščionybės pajėgumas", (paskaitos, skaitytos 1959 m. Europos Lietuvių Fronto Bičiulių ir Vokietijos Ateitininkų Sendraugių studijų savaitėje Kionigsteine, Vokietijoje, medžiaga), kurios atspaudas irgi buvo mums dovanotas. "Jei katalikai nori tikrai vykdyti socialinę bažnyčios doktriną - pirmoje eilėje jie patys savo tarpe turi būti vieningi ir vieni kitiems parodyti ne žodžiais, bet darbais tikrą krikščionišką meilę" - apibendrinamoji studijos mintis priverčia daugelį suklusti ir šiandien.

"Lietuvos valstybės pripažinimas

ir jo padariniai tebegalioja, kaip ir anksčiau, nes nėra jokio juridinio tarptautinio akto, kuris būtų Lietuvos valstybės pripažinimą de jure pakeitęs, - ši viltį teikianti nuostata išreikšta diplomato atsiūstoje paskaitoje "Lietuvos valstybės tarptautinė teisinė ir politinė padėtis", kuri buvo išspausdinta leidinyje "Lietuva okupacijoje, pranešimai P.L.B. Seimui apie okupuotos Lietuvos gyvenimo kai kurias sritis". Paskaitos svarbą nurodo pats autorius, viename iš savo laiškų kukliai užsimindamas: "Prašyčiau susipažinti ypač gerai su mano paskaita, laikyta 1958 m. New Yorke. Joje yra minčių, kurios Jums parodys kaip 1958 m. vertinau mūsų padėtį ir kaip įvertinau Sovietų laikyseną".

Ypatingai svarbi dovana-dr. S.A. Bačkio disertacija "Le Concordat entre le Lithuanie et le Saint Siege" (Lietuvos ir Šventojo Sosto konkordatas), apginta 1943 m. gegužės 22 d. Paryžiaus universiteto Teisės fakultete. Už ją suteiktas Teisės Daktaro laipsnis. 1944 m. birželio 20 d. Teisės fakulteto dekanas raštas

(Nukelta | 9 p.)

GRĮŽIMAI TĖVIŠKĖN

(Atkelta iš 9 p.)

pažymi, kad dr. S.A. Bačkii suteikiama "Mention" (aukščiausias įvertinimas) už vieną geriausių Viešosios teisės tezių 1943-1944 mokslo metais. Disertacijos pradžioje esantys raštai nurodo, kaip ir kada ji buvo priimta ir apginta.

Tėviškėn grįžę dr. S.A. Bačkio moksliniai darbai yra didžiulis turtas, kuris ilgą laiką buvo nepasiekiamas.

Plati ir ilga diplomato žurnalistinio kelio vaga - nuo 1929 m. daugelyje žurnalų ir laikraščių skelbiamos brandžios studijos įvairiomis savo srities temomis. Mums rūpėjo klausimas, kokiuose leidiniuose ir kokių metu jo bendradarbiauta. Šito ir išdrįsime paprašyti. Ir gavome neįtikėtinais daug: net 80 jo publikacijų su rankraštiniais užrašais. Žurnalistinis kelias prasidėjo 1929 m. J. Keliuočio redaguojamame "Laimės kalendoriuje" išspausdintu išsamiu straipsniu "Šių dienų Europa". Kiek vėliau pradėta bendradarbiauti "Ateityje", "Ryte", "Pavasaryje", "Ūkininke", "XX amžiuje", "Naujojoje Romuvoje", "Karde", "Mūsų Vilniuje". Temos įvairuoja: politika, teisė, visuomeniniai, socialiniai klausimai. Tarp atsiųstųjų straipsnių du išspausdinti gana retuose leidiniuose: VDU studentų neperiodiniame leidinyje "Studentų žodis" ir VDU studentų ateitininkų sąjungos knygoje "Savu keliu".

Išskirtinai svarbūs straipsniai Prancūzijos spaudoje: "Revue Parlementaire", "Voix Francaises". 1943 m. parašyti devyni straipsniai bendru pavadinimu "La Lithuanie sous le joug des Soviets" (Lietuva Sovietų priespaudoje), informuojantys apie padėtį okupuotoje Lietuvoje. Pirmąjį Lietuvos atstovą Prancūzijoje Oskarą Milašų primena dr. S.A. Bačkio straipsnis "Quelques propos sur les activités diplomatiques et les idées politiques de Milosz" (Keletas minčių apie Milašiaus diplomatinę veiklą ir politines idėjas), išspausdintas knygoje "O.V. de L. Milosz 1871 - 1939" (Paryžius, 1959).

Nemažai rašyta išeivijos leidiniuose: "Drauge", "Žiburiuose", "Aiduose", "Karyje", "Dirvoje". Reikšmingiausi studijiniai straipsniai: "Lietuvos - JAV santykiai dviejų šimtmečių (1776 - 1976) laikotarpiu", "JAV - Sovietų Sąjungos konsularinė sutartis", "JAV de jure Lietuvos pripažinimo 50 metų sutartis".

Visos šios publikacijos - tai nueito gyvenimo kelio, susiejusio diplomatiją, politiką, mokslinę visuomeninę veiklą, atspindys. Peržiūrėję jas, tarsi praeisime tuos ilgus istorija tapusius dešimtmečius, giliau suprastdami dvasines aspiracijas žmogaus, ištikimai budėjusio Lietuvos laisvės gynimo reikaluose.

(Tęsinys kitame numeryje)

Lietuvos diplomatijos šefo S. Lozoraičio laiškas dr. S. A. Bačkii

Parma, 1978. VIII, 20.
Atsiminimai

Brangus daktare,
Atskaidomas į jūsų raštą Nr. 1452 punktus I ir II, kuriuose prašau jus negalvoti apie ties sumanytas. Djeituru atstovo Vainištane vieta yra suviliausia pamiš, tarpyboje, kuri-ningu būdu turi vieta yra jūsi, vėjūta ir tokia padėtis, jūvūbo šiti palikta tūl, kal tik galime laisvė išvūsti pirmū atgrilgiu.
At gerai suprantu jūsi, su- vėjūmū, rūpesčius ir sunkūmū. Bet kita vertus jūsi suvū te- mū būtinū žūvūmū būtinū vietū, kerūbes su depūta vūvūta vedant būvū gerai ir 1950 kvad- mūmū vėjūmū jūvūmū sūbas. Jūvū pakūvūmū didelū pūvūmū sū- tūmū būvū testū sūvū ndomūmū darūbū. Jūvū partū todelū, kad jūsi būvūmū mūmū sūvūmūmū kūpūmūmū sūfū pūvūmū.
Gūdvū kūvūmū klūmūmū tūlū akūvūmūmū Ekūgūjū ir Frūvūntū dūlū didelū gūmū. Kūvūmū am- jūmū. Jūvū su tūlū būvūmūmū, jūvū gūvūmūmū, ar jūvū pūvūmūmūmū apie tūlū p. Kūvūmūmūmūmū ir dr. jūvūmūmūmū, ar mūmūmū tūlū dū- sūfūmūmūmū. Būvū, yvū jūvūmū atstūmūmūmū, ketū jūvūmūmū at- vėjūmū jūvūmūmūmū pūvūmūmūmū p. Sū- mūmūmū būvūmūmūmūmūmūmū. Kūvū jūvū- mūmūmūmūmūmūmūmū, o Nr. 1452 ir VIII. 5. gūvūmūmū būvūmūmū, o Nr. 1434 ir VIII. 4. teatūlū VIII. 18.
Sūvūmūmūmūmūmūmūmūmūmūmū, sūvūmūmūmūmūmūmūmūmūmūmū.
Jūvū
Sūvūmūmūmūmūmūmūmūmūmū

Menas

Medyje įkūnyta krašto dvasia

Vileišynė, Tetirvinių kryžkelė, Knygnešių kalnelis Pasvaly, Eugenijaus Matuzevičiaus, Petro Rimkūno tėviškės... - tai vietos, kuriose prabyla skulptoriaus Arūno Grušo įamžinta Pasvalio krašto istorija. Šiandien menininkas jau skaičiuoja dešimtus savo kūrybinio darbo metus: 1989-ųjų kovo mėnesį V. Stragio idėja atstatyti kryžių Tetirvinių kaime pastūmėjo jį atsiduoti profesionaliajai kūrybai.

Ta proga kovo 11 - balandžio 11 d. M. Katiliškio bibliotekoje veiks pirmoji personalinė A. Grušo darbų paroda. Ši kart - keletas menininko darbų nuotraukų ir trumpa autobiografija. Gilesnius jo pamąstymus apie ieškojimų pilną gyvenimą, kultūrinę situaciją rajone skaitykite kitame laikraščio numeryje.

TRUMPAI APIE SAVE

Gimiau 1955 metais Lauksodyje - mažame Šiaurės Lietuvos kaimelyje.

Studijavau fiziką ir pedagogiką Vilniaus universitetuose. Po studijų 10 metų dirbau amatų mokytoju.

Nuo 1989 metų laisvas menininkas. Įvairiose Lietuvos vietovėse pastatyti 42 mano sukurti kryžiai ir paminklai. Grupinėse parodose dalyvauju nuo 1986 m. Mano darbai buvo eksponuoti Vilniaus, Panevėžio, Biržų ir Pasvalio parodų salėse taip pat ir užsienyje: Švedijoje, Norvegijoje, Danijoje ir Prancūzijoje.

Savo ir savo kūrybą aš priskiriu tiems menininkams, kurie per ištikus amžius tūkstančius kartų kartojo tas pačias, lietuvių liaudies menui būdingas formas ir ornamentikos motyvus. Aš jaučiuosi, kad esu vienas iš tų menininkų nenutrūkstamoje Lietuvos meno evoliucijoje, kurie tęsia ir pagal išgales papildo senąsias tradicijas.

Grušas

Autorius prie kuriamo Tetirvinių kryžiaus "Išėjusiems".

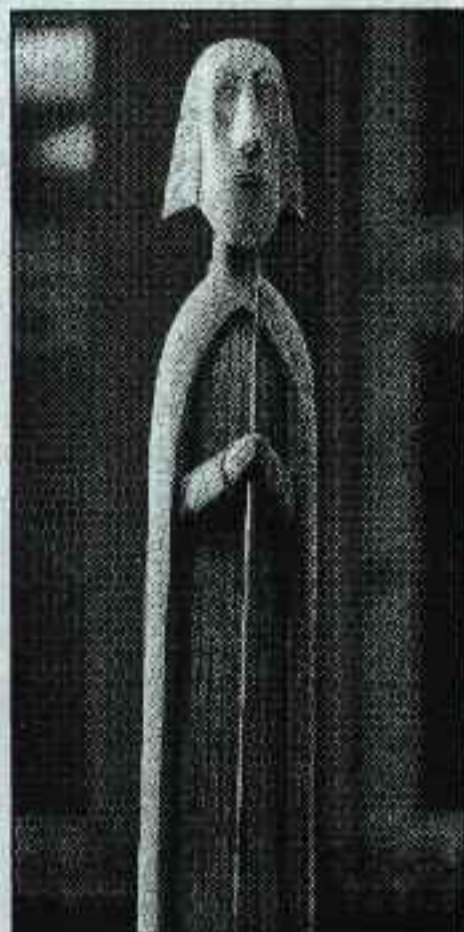
"Saulutė"

"Nepatogus".

Koplytstulpis poezijai

"Šv. Rokas"

Padėkos norvegams kryžius.

Naujos knygos

"Į savą kraštą, kur tvoros žydi"

Neseniai M. Katiliškio bibliotekai poetas V. Braziūnas perdavė Biomedicinos mokslų habilituoto dr., Lietuvos mokslų akademijos nario korespondento Vyto Antano Tamošiūno autobiografinių prisiminimų knygą "Kelius nuėjęs, keliu pareisiu" (1998), išleistą Vilniuje kraštiečio D. Mickevičiaus leidykloje "Danielius".

Knygos viršelyje - Kriklinių apylinkių fragmentas, pieštas autoriaus sūnaus, architekto Tomo Tamošiūno.

Skyrelyje "Vietoj pratarės" V.A. Tamošiūnas rašo:

"Taigi, naudodamasis proga, jog artėjant didžiajam Pasvalio miesto įkūrimo 500 -mečio jubiliejui Pasvalio M. Katiliškio viešosios bibliotekos darbuotojų buvau maloniai paprašytas "atsiųsti savo ranka rašytą autobiografiją", ryžausi atsakyti į tuos klausimus, ir tegul atleidžia man malonūs bibliotekos darbuotojai ir galbūt kiti skaitytojai, kad bandysiu papasakoti apie save šiek tiek plačiau ir laisviau... Nepamiršdamas ir žinomojo profesoriaus Tado Ivanausko principo: rašyti taip, kad "piemu suprastų ir profesorius neprikibų!"

Nepretenduodamas į didesnius išmąstymus, stengiuosi trumpai apžvelgti savo vingiuotus, bet įdomius mokslo kelius ir takelius. Gal kuklus mano patyrimas bus naudingas jauniems pasvaliečiams, nusprendusiems žengti mokslo tiesų ieškojimo keliais..."

Šios eilutės atskleidžia knygos atsiradimo priežastis ir jos turinį: čia autorius pasakoja apie savo gyvenimo kelią nuo vaikystės iki dabar.

Knyga skirta Pasvalio miesto 500 metų sukakčiai, ją redagavo Vladas Braziūnas, finansiškai rėmė Pasvalio rajono savivaldybė, tiražas - 1000 egz.

Pradžioje pateikiamas trumpas, bet labai turiningas habil. dr. V. Tamošiūno mokslinės veiklos aprašymas: Vilniaus universiteto profesorius (1988), Imunologijos instituto direktorius (1990), Lietuvos imunologų draugijos prezidentas (1991), Baltijos šalių imunologų draugijų asociacijos prezidentas (1995), daugiau kaip 260 publikacijų, knygelių "Leukozės ir virusai", monografijos "Virusinės limfocitų imunologija", vadovėlio "Molekulinės imunologijos ir imunochemijos pagrindai" autorius. Pranešimai skaityti tarptautiniuose kongresuose ir konferencijose.

Knyga pradeda nuo ištakų:

"Pirmąkart savo kūdikystės, vaikystės pasaulį palabinau 1942 metų vidurvasarį, birželio 15-ąją. Žinoma, Lietuvai ne pačiu geriausiu laiku. Ir dar to liūdno laiko dieną - per pat antrąsias Lietuvos okupacijos metines. Žmonėms kenčiant jau po kito okupanto padu. Tie okupantai - panašūs lyg broliai dvyniai... Zodiako Dvynys ir aš. Ir mano gimtinė tarsi dviguba - pusiau Pasvalio, pusiau Panevėžio kraštas. Vis dėlto labiau Pasvalio, mat dešiniajame Mūšos krante.

Šiaip gimtinę dažniausiai nurodau paprastai - gimiau ten, kur Svalia išteka iš Žaliosios girios. Vingiuodavo sau upelė per geltonomis purienomis sužydusias pievas. Gailla, nebeliko nei tų Svalios vingių, nei jos purienų, nei ažuolo, augusio, tvirtėjusio kartu su manimi gimtoji sodyboje. Išnyko medžiai, išnyko visos Petriškių vienkiemis: tas nelemtas sodybų tušėjimo metas!..."

Toliau skaitome, apie sesutės, broliuko ir tėvo netektį, našle likusios motinos pastangas leisti vienintelį sūnų į

mokslus, padedant abiem jos seserims. Kol baigė septynias klases, mokėsi penkiose mokyklose: Skapiškyje, Grybėnuose, Upytėje, Mitkuose, Krikliniuose, 1955 -aisiais iškeliavo Panevėžin pirmojon vidurinėn. Ją baigęs, 1959 m. įstojo Lietuvos veterinarijos akademijon, kurią baigė 1965 m. Vėliau aspirantūra, disertacijos, mokslininko ir dėstytojo darbas. Nemaža rašoma apie veterinariją, mediciną, šių mokslų mokyklas Lietuvoje, dėstytojus. Autorius supažindina ir su imunologijos mokslo istorija Lietuvoje, pasakoja apie savo kolegas, savo kelią į Mokslo akademijos narius korespondentus. Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis iš autoriaus archyvo. Čia yra ir dailininkės L.J. Paškauskaitės pieštas matematiko, Vilniaus pasvaliečių bendrijos pirmininko akad. B. Grigelionio portretas. Susipažįstame ir su šeima: žmona gydytoja Laima, sūnumi architektu Tomu, marčia Danguole, anūku Jonu, dukra verslininke Monika. Skyrelyje "Į savą kraštą, kur tvoros žydi" rašoma apie mielus autoriui krikliniečius J. Šerėnienę, A. Mažylį, A. Tamulionienę, F. Adomoniene, a.a. A. Ilkį ir kt. Prof. V.A. Tamošiūnas šią knygą jau dovanojo Kriklinių bibliotekai.

Pabaigoje jis rašo:

"Baigiant norėčiau pasidžiaugti, kad mano takeliai ir keliai į mokslo pasaulį buvo palyginti tiesūs, o atkaklus darbas ir užsispyrimas neleido sustoti vingiuose, kurių vis dėlto neišvengiamai pasitaikė, ar pagaliau neleido ir visai iš tų kelių kur išklyst. Juk žmogus darbu, darbais savo kely išsilaiko, tą kelią, platų ar ankštą, ir patiesina, ir kitąkart nukreivina: ką pats padarysi, dėkui nesakysi... Taigi būta to mano užsispyrimo dirbti. Būta gal ir ne šiaip, gal čia ir pasvaliečio bruožas. Ne veltui pastabusis agronomas Petras Vasišauskas, profesorius iš Pasvalio, per gražų gyvenimą priejo išvados: "pasvalietis nepasiduoda ištyžimui ir sunkumams". Šiaip ar taip, esu laimingas ir matau, kad mano siektai prasmingi. Nors jie mane gan neretai nuveda į kitus pasaulio kraštus, vis dėlto iki šiol tikiu, kad vienintelis pasuks į gimtąsias vietas, pas savus, į tėvynę. Iš jos išėjau. Bet jaučiu, kad nuo jos, ačiūdie, taip jau baistai nebūsiu nutolęs..."

V.A. Tamošiūno knyga "Kelius nuėjęs, keliu pareisiu" galima rasti Pasvalio M. Katiliškio bibliotekos bibliografijos-kraštotyros skyriuje.

Parengė B. Lapinskaitė

1 d. sukako 70 metų, kai Šiauliuose gimė veterinarijos gydytojas, biomedicinos mokslų dr. **Mintautas TAMAŠAUSKAS**. 1940 - 1948 m. mokėsi Pasvalio gimnazijoje, 1948 - 1954 m. studijavo veterinarijos akademijoje. Dirba Kauno veterinarijos akademijos užkrečiamųjų ligų katedros docentu. Parašė knygas "Veterinarijos darbo organizavimas ir planavimas" (1985), "Veterinarijos priemonių ekonominio efekto apskaičiavimo metodika" (1988). Lietuvos nusipelnęs veterinarijos gydytojas (1974). Bendradarbiauja "Veterinarijoje", "Žemės ūkyje" ir kt.

15 d. sukanka 60 metų, kai Žvirgždėje gimė poetas **Mykolas KARČIAUSKAS**. 1958 m. baigė Pasvalio vidurinę mokyklą, 1966 m. VU teisės fakultetą. 1966 - 1969 m. dirbo teisininku Kaune, vėliau - įvairiose kultūros profilio įstaigose. Parašė ir išvertė knygų. Tarp jų keliolika - originaliosios kūrybos. Pirmoji knyga - eilėraščių rinkinys "Klevo medus" (1972). Ypač pagarsėjo "Žvirgždės poema", kuri susilaukė net kelių leidimų. Rašo ir vaikams. Išleido prozos kūrinių: apysaką "Viskas buvo šventa" (1985), romaną "Ričas" (1992). Aktyviai bendradarbiauja periodinėje spaudoje, dalyvauja visuomeninėje veikloje.

16 d. sukanka 110 metų, kai Pasvalyje gimė gydytojas **Vincas PALIOKAS**. 1908 m. baigė Mintaujos gimnaziją, 1918 m. Tartu universitetą. Grįžęs Lietuvon, buvo Joniškėlio apskrities komiteto sekretoriumi, 1918 m. gruodžio mėn. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir iki 1923 m. balandžio mėn. tarnavo įvairių medicinos įstaigų pareigūnu. Iš kariuomenės pasitraukęs, kurį laiką vertėsi gydytojo praktika Pasvalyje ir buvo Biržų - Pasvalio apskrities tarybos pirmininku. Nuo 1923 m. Utenos apskrities ligoninės vedėjas, nuo 1931 m. - gydytojas. 1944 m. pasitraukė į Vakarus, nuo 1949 m. gyveno JAV, kur nuo 1954 m. vertėsi

gydytojo ir chirurgo praktika. Mirė 1968 m. rugpjūčio 9 d. Čikagoje.

26 d. sukanka 5 metal, kai Vilniuje mirė chemikas **Jonas KRIAUCIŪNAS**. Gimė 1915 m. birželio 14 d. Daujėnuose. 1938 baigė Vytauto Didžiojo universitetą, 1948 - 1967 m. dirbo mokslinį darbą Chemijos ir cheminės technologijos institute, 1967 - 1976 m. Vilniaus universiteto dėstytojas, docentas (nuo 1969 m.). Parašė mokomųjų priemonių ("Nafta, jos perdirbimas ir perdirbimo produktai" (1959), "Plastikai ir jų gaminiai" (1961) ir kt.), straipsnių apie keraminius dirbinius, durpių perdirbimą, polimerų ir polimerinių dirbinių savybes ir kt.

27 d. sukanka 100 metų, kai Dičiūnų kaime gimė kunigas **Juozapas ŽELVYS**. Mokėsi Pušalote, Panevėžio progimnazijoje, atitarnavęs kariuomenėje, baigė Panevėžio gimnaziją, Kauno kunigų seminariją. 1925 m. buvo įšventintas kunigu. Dirbo Kauno arkikatedroje, Prisikėlimo bažnyčioje, nuo 1933 m. vadovavo Šv. Antano bažnyčios statybai, kuri baigta per 3 metus. 1944 m. pakeliamas arkikatedros garbės kanauninku, pastato seneliams prieglaudą, vaikams - namus. Tarybinės valdžios buvo persekiojamas, terorizuojamas, kilnojamas iš vienos parapijos į kitą. Kunigavo Ukmergėje, Šiluvoje, Raseiniuose, Taujėnuose, Paliepiuose, Šėtoje. Mirė Kaune 1985 m. vasario 15 d.

30 d. sukanka 105 metal, kai

Stačiūnų kaime gimė agronomas, švietimo ministras Nepriklausomoje Lietuvoje **Juozas TONKŪNAS**. 1913 m. baigė Mintaujos gimnaziją, 1918 m. Petrovsko ž.ū. akademiją Maskvoje. 1927 - 1941 m. Žemės ūkio akademijos profesorius, 1941 m. ištremtas. Į Lietuvą grįžo 1955 m. 1956 - 1968 m. dirbo Žemdirbystės institute. Parašė knygų ž.ū. klausimais. Mirė 1968 m. gegužės 6 d. Vilniuje. 100-osioms gimimo metinėms išleista knyga "Profesorius Juozas Tonkūnas" (1993), kurią sudarė doc. A.J.Motuzas.

31 d. sukanka 110 metų, kai Krinčine gimė kunigas **Antanas KRIPAITIS**. Kunigu įšventintas 1914 m., vikaravo Kupiškėje ir buvo vienas Kupiškio progimnazijos steigimo 1917 m. iniciatorių. Mokėsi Lietuvos universiteto teologijos fakultete. 1926 m. gavo teologijos licenciatą laipsnį. 1925 - 1926 m. redagavo "Sargybą". Lietuvių katalikų blaivybės centro valdybos narys. 1926 - 1928 m. Utenos "Saulės" gimnazijos direktorius, 1928 - 1930 m. Pasvalio vidurinės mokyklos kapelionas, nuo 1939 m. Saločiuose. 1956 m. Panevėžio katedros klebonas, Panevėžio vyskupo generalvikaras ir prelatas. Mirė 1961 m. rugsėjo mėn. Panevėžyje.

31 d. sukanka 60 metų, kai Karaliaučiuje mirė kunigas **Leonas ŠPAKEVIČIUS**. Gimė 1875 m. lapkričio 15 d. Burgėnų kaime. 1886 - 1892 m. mokėsi Panevėžio realinėje gimnazijoje, 1893 - 1898 m. Žemaičių kunigų seminarijoje Kaune. Įšventintas kunigu 1898 m., kunigavo Kaune, Dusetose, Kvėdarnoje, Žaiginyje, Pajstryje, Kavarske, Ukmergėje, Utenoje. Garbės kanauninkas (1930). Atstatė sudegusią Kavarsko bažnyčią, praplatino Ukmergės Šv. Petro ir Povilo bažnyčią. Dirbo kultūros ir švietimo srityje, platino draudžiamąją spaudą, 1906 m. Dusetose įsteigė mergaičių mokyklą. Bendradarbiavo "Šaltinyje", "Draugijoje", "Tėvynės sarge" ir kt. Palaidotas Ukmergėje.

ŠIAURIEŲ ATSIŪVIMAI

Leidžia M. Katiliškio
vlešoji biblioteka

Adresas
Vytauto Didžiojo a.6/1,
5250 Pasvalys

Tel. 51319, 51352

Spausdino
UAB "Nevėžio spaustuvė"
Kranto g. 36, 5300 Panevėžys.
Apimtis - A3. Užsak. Nr. 186
S.L. ISSN 1392-6810
Tiražas 500